

Blanca Garcés Mascareñas

Investigadora del GRITIM, Universitat Pompeu Fabra,
i investigadora associada, CIDOB

Qui és benvingut? Refugiats, sí; immigrants econòmics, no. Aquest és un dels mantres repetits una vegada i una altra per la major part de caps d'estat i de govern europeus. A principi de setembre, Mariano Rajoy i David Cameron demanaven conjuntament des de La Moncloa diferenciar els refugiats dels immigrants econòmics. Segons Rajoy, «Espanya no negarà el dret d'asil a ningú, però hi ha un assumpte diferent: el de la immigració irregular per raons econòmiques». Setmanes després, el ministre alemany de l'Interior, Thomas de Maizière, llançava un missatge similar: «Estem clarament compromesos a integrar aquells que mereixen ser protegits. Aquells que no, hauran de marxar.»

Quina és la diferència entre un refugiat i un immigrant econòmic? Mentre que els *refugiats* són definits com a immigrants forçosos que fugen de la guerra o la persecució, els *immigrants econòmics* serien aquells que emigren tot cercant una feina o una vida millor. La realitat, tanmateix, és molt més complexa. Com assenyalava Yolanda Onghena en un article (*Opinió CIDOB*¹), les motivacions sempre són diverses i en una mateixa història se solen barrejar elements de fugida forçosa amb anhels d'una vida millor. Tanmateix, demanar o no demanar asil, ser o no ser reconegut com a refugiat sí que constitueix una diferència. Mentre que la Convenció del 1951 obliga els estats a garantir protecció als refugiats, les qüestions relatives als immigrants econòmics són una prerrogativa nacional. Garantir protecció als refugiats implica no retornar-los als perills de què fugen, donar-los accés a procediments d'asil justos i eficients i proporcionar-los condicions de vida dignes i segures. En el context europeu, les directives sobre el procediment d'asil (2013) i sobre les condicions de recepció d'asilats (2013) estableixen els procediments a seguir, així com les condicions d'allotjament, menjar, sanitat, ocupació i atenció mèdica i psicològica.

L'actual crisi dels refugiats posa en dubte fins a quin punt «aquells que mereixen ser protegits», aquells a qui sí que es diu donar la benvinguda, ho són. D'una banda, s'han de jugar la vida a la Mediterrània per poder entrar. De l'altre, dins de la Unió Europea, estem veient construir murs de formigó armat i filats d'espines per evitar el seu pas. Les imatges parlen per

1. Yolanda Onghena. «¿Migrants o refugiats?». *Opinió CIDOB*, n.º 355 (octubre de 2015)

si mateixes: a un costat, la policia nacional; a l'altre, milers de persones (incloent-hi nens) pregant per poder passar. Després de creuar mars, murs i tanques, països com Dinamarca, els Països Baixos i, més recentment, Alemanya estan limitant els ajuts als sol·licitants d'asil i refugiats. A inici de setembre, el Govern danès publicava un anunci als diaris libanesos informant sobre una reducció a la meitat en els ajuts socials destinats als refugiats, així com sobre l'enduriment de les condicions per al reagrupament familiar i l'obtenció del permís de residència. Són «polítiques de desintegració» que busquen erigir altres murs, invisibles però no per això menys reals, contra aquells que arriben i, sobretot, contra aquells que poguessin pensar a arribar.

Aquells que, malgrat tot, aconseguen sol·licitar asil en un país europeu tenen per davant llargs mesos d'espera, normalment en residències d'acollida i sense poder treballar, sense poder aprendre l'idioma i sense poder marxar. Tot això —o res d'això— en espera del *sí* o el *no* a la seva petició d'asil. Recordem que l'any 2014 més de la meitat (55,3%) de les peticions d'asil en el conjunt de la Unió Europea van ser resoltes negativament. Si finalment són reconeguts com a refugiats, amb el permís de residència tindran l'autorització —ara sí— de reiniciar les seves vides. Si no, seran deportats tan ràpidament com sigui possible. O això és el que repeteixen una vegada i una altra la major part dels estats membres. A la pràctica, és ben sabut que la majoria romandran a Europa, entre altres coses perquè molts no tenen on tornar. Ho faran com a immigrants en situació irregular, ara sí, desproveïts definitivament d'accés a l'habitatge, al treball o la sanitat.

I, si amb tot això no fos suficient, recordem també que tampoc no són sempre benvinguts des del punt de vista discursiu. Cada vegada són més i més diverses les veus que els acusen d'anar a la recerca d'una vida millor (com si fos il·legítim i exclouent a l'emigració forçosa), de ser terroristes gihadistes o de voler islamitzar «el vell continent». Recordem, per exemple, les declaracions del cardenal i arquebisbe de València, Antonio Cañizares, preguntant-se si «aquesta invasió d'emigrants i de refugiats és aigua clara» o «on quedarà Europa d'aquí a uns anys». A aquestes declaracions se'n sumen d'altres, cada vegada més freqüents, que avisen que Europa no pot acollir-los *tots*. Però, què representarien un o dos milions de refugiats en una Europa de 500 milions de ciutadans? Per contextualitzar, estaríem parlant d'un 0,2% o un 0,4%.

Al costat d'aquest tipus de declaracions, creixen els atacs contra els refugiats, així com contra aquells polítics a qui s'acusa de donar-los la benvinguda. Si bé no s'ha d'oblidar que els moviments i els partits polítics xenòfobs continuen sent una minoria, també és cert que el suport ciutadà als refugiats està disminuint gradualment. Una enquesta duta a terme recentment per l'Institut Francès d'Opinió Pública (IFOP) mostra com només el 12% dels enquestats a França és partidari d'apostar per programes d'ajuda i acollida als refugiats. A Alemanya, el percentatge d'entrevistats que considera que ja hi ha massa estrangers ha pujat del 33% al 44%, i el 80% desitja que els refugiats només es quedin uns mesos o uns anys. Per tant, qui és benvingut? Els sol·licitants d'asil i els refugiats ho són cada vegada menys: es parla d'externalitzar l'ajuda als refugiats a països veïns com ara Turquia, augmenten els controls fronterers fora i dins de la Unió Europea, es redueixen els ajuts socials i els drets de residència i cada vegada són més les veus que els posen sota

sospita. Amb l'actual crisi de refugiats ens estem jugant el dret d'asil a Europa. Si no volem que aquest sigui un dels seus «efectes col·laterals», necessitem més veus discordants, veus de ciutats, organitzacions socials, moviments ciutadans, però també dins de les mateixes institucions de la Unió Europea i dels diferents governs nacionals. Necessitem altres veus que recordin que rebre els refugiats no només és una obligació moral sinó legal, i que no hi ha política més perillosa que la no-política o la política fallida. Europa pot i ha de rebre'ls i ha de fer-ho sense vacil·lacions.

